

เกย์วัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการ: การแสดงจิตและการตีความในพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นและสื่อดิจิทัล*

GAY WATTANATAM AS A RECREATIONAL PHENOMENON: THE PERFORMANCE OF MANNERISM AND INTERPRETATION IN LOCAL CULTURAL SPACES AND DIGITAL MEDIA

เดชภณ ทองเต็ม

Tachapon Tongterm

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Department of Sport Science, Faculty of Liberal Arts and Sciences, Sisaket Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: spsc_network@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 7 พฤศจิกายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 20 ธันวาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 25 ธันวาคม 2568

Received 7 November 2025; Revised 20 December 2025; Accepted 25 December 2025

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนผ่านของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 สู่บริบทที่โอบรับความหลากหลายทางอัตลักษณ์ได้ก่อให้เกิดความท้าทายเชิงโครงสร้างต่อระบบสุขภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะมิติอัตลักษณ์ทางเพศที่ต้องเผชิญกับแรงปะทะระหว่างคุณค่าดั้งเดิมกับความร่วมสมัย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทบทวนและวิเคราะห์แนวคิดเชิงนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางวัฒนธรรมในสังคมร่วมสมัย 2) วิเคราะห์ “เกย์วัฒนธรรม” ในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการที่ปรากฏผ่านการแสดงจิตในบริบททางวัฒนธรรมร่วมสมัย 3) อธิบายพลวัตของการตีความและการรับรู้ทางสังคมที่มีต่อ

Citation:

*

เดชภณ ทองเต็ม. (2568). เกย์วัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการ: การแสดงจิตและการตีความในพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นและสื่อดิจิทัล. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 2(6), 16-34.

Tachapon Tongterm. (2025). Gay Wattanatam as a Recreational Phenomenon: the Performance of Mannerism and Interpretation in Local Cultural Spaces and Digital Media. Journal of Social Sciences Innovations, 2(6), 16-34.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jssi.2025.23>

Website: <https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi>

เกยวัฒนธรรมในบริบทที่หลากหลายทั้งในพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นและสื่อดิจิทัล และ 4) สังเคราะห์บทบาทของนันทนาการในฐานะกลไกทางสังคมที่เอื้อให้ความหลากหลายทางเพศสามารถดำรงอยู่และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเคารพความแตกต่าง โดยอาศัยการสังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารวิชาการและการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมในพื้นที่จารีตประเพณีและแพลตฟอร์มดิจิทัล ผลการวิเคราะห์ชี้ว่า นันทนาการมิได้เป็นเพียงกิจกรรมยามว่าง หากแต่เป็นพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกยวัฒนธรรมใช้การแสดงออกเชิงจริต ซึ่งเป็นกลไกเชิงสุนทรีย์ในการประกอบสร้างและสื่อสารตัวตนให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมที่ลื่นไหลในพื้นที่ท้องถิ่น อีกทั้งการหยิบยืมพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ บทบาทจริตยาย และสุนทรีย์ภาพของประเพณี ยังทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างการยอมรับผ่านการเป็นผู้สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม ขณะที่สื่อดิจิทัลทำหน้าที่เป็นลานนันทนาการร่วมสมัยที่ช่วยขยายการมองเห็น และใช้การล้อเลียนกับอารมณ์ขันเป็นเครื่องมือในการลดแรงเสียดทานเชิงอุดมการณ์ ซึ่งองค์ความรู้นี้สะท้อนว่านันทนาการทำหน้าที่เป็นพื้นที่ต่อรองทางสังคมที่เอื้อให้สามารถจัดการความคลุมเครือของอัตลักษณ์ ลดการตัดสินเชิงศีลธรรมแบบแข็งตัว และขยายพรมแดนของศาสตร์นันทนาการจากการจัดการกิจกรรมไปสู่การบริหารจัดการความหมายและความสัมพันธ์ของมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างอย่างมีศักดิ์ศรีและยั่งยืนในสังคมพหุลักษณะ

คำสำคัญ: เกยวัฒนธรรม, นันทนาการเชิงวัฒนธรรม, การแสดงจริต, พื้นที่ต่อรองความหมาย, สื่อดิจิทัล

Abstract

The global transition of society in the twenty-first century toward greater acceptance of identity diversity has generated structural challenges for socio-cultural well-being, particularly in relation to gender identity, which continues to encounter tensions between traditional values and contemporary social change. This article aims to 1) review and analyze recreational concepts related to cultural expression in contemporary society; 2) examine gay culture as a recreational phenomenon manifested through the performance of mannerism within contemporary cultural contexts; 3) explain the dynamics of social

interpretation and perception of gay culture across diverse settings, including local cultural spaces and digital media; and 4) synthesize the role of recreation as a social mechanism that enables gender diversity to exist and coexist within society with respect for difference. Drawing on a synthesis of academic literature and an analysis of social phenomena observed in traditional cultural settings and digital platforms, the findings indicate that recreation is not merely a leisure activity but functions as a socio-cultural space in which gay culture employs manneristic performance as an aesthetic mechanism to construct and communicate identity in fluid cultural contexts, particularly at the local level. The appropriation of sacred spaces, “Yai” (elderly feminine) mannerisms, and traditional aesthetic practices serves as a means of generating social acceptance by positioning participants as creators of cultural value. Meanwhile, digital media operate as contemporary recreational arenas that enhance visibility and utilize parody and humor as strategies to reduce ideological tension. Overall, this body of knowledge suggests that recreation functions as a space of social negotiation that facilitates the management of identity ambiguity, mitigates rigid moral judgment, and extends the scope of leisure studies from activity management toward the management of meaning and human relationships, thereby promoting dignified and sustainable coexistence within pluralistic societies.

Keywords: Gay Wattanatam, Cultural recreation, Manneristic Performance, Social Negotiation Space, Digital Media

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนผ่านของสังคมโลกสู่บริบทที่โอบรับความหลากหลายทางอัตลักษณ์ได้ก่อให้เกิดความท้าทายเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อระบบสุขภาวะทางสังคมและวัฒนธรรมในหลายระดับ โดยเฉพาะในมิติอัตลักษณ์ทางเพศซึ่งต้องเผชิญกับแรงปะทะระหว่างคุณค่าดั้งเดิมกับความร่วมสมัย การตีตราเชิงโครงสร้าง และความเปราะบางของพื้นที่ทางสังคมที่เกิดจากการจำกัดนิยามความหลากหลายให้อยู่ภายใต้กรอบศีลธรรม วัฒนธรรม และสถาบัน

หลักของสังคม (Butler, 2004) ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า สุขภาวะของกลุ่มเพศหลากหลายมิได้ถูกกำหนดด้วยปัจจัยด้านกายภาพหรือสิทธิทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากยังผูกโยงอย่างลึกซึ้งกับการมีพื้นที่ในการแสดงออก การได้รับการมองเห็น และการสร้างความหมายของการดำรงอยู่ในฐานะตัวตนที่มีคุณค่าภายใต้โครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Henderson et al., 2004) สำหรับในบริบทไทย การก้าวเข้าสู่ยุคเปลี่ยนผ่านที่สังคมเริ่มเปิดรับความหลากหลายทางเพศอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นในปัจจุบัน ได้ส่งผลให้ความต้องการพื้นที่ที่สนับสนุนการที่สามารถฟื้นฟูคุณค่าของตัวตน จิตใจ และความหมายของการดำรงชีวิตท่ามกลางความแตกต่างเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญไม่แตกต่างจากแนวโน้มในระดับสากล (เตชภณ ทองเต็ม และคณะ, 2566; รัชชานนท์ ศรีเพี้ยชัย และคณะ, 2567)

ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคตินันทนาการได้รับการขยายกรอบความหมายจากการเป็นกิจกรรมยามว่างหรือการพักผ่อนส่วนบุคคล ไปสู่การเป็นพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มนุษย์ใช้จัดการอารมณ์ ความสนุก ความงาม และความสัมพันธ์เชิงอัตลักษณ์อย่างซับซ้อน นันทนาการจึงมิได้เป็นเพียงผลผลิตของเวลาว่าง หากแต่เป็นปฏิบัติการทางวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการทดลองบทบาท การต่อรองความหมาย และการประกอบสร้างตัวตนในชีวิตประจำวัน (Geertz, 1973) โดยเฉพาะแนวคตินันทนาการเชิงวัฒนธรรม (cultural recreation) ซึ่งมุ่งเน้นการผจญภัยวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสุนทรีภาพที่มีรากลึกในสังคมท้องถิ่น ได้กลายเป็นกรอบสำคัญในการอธิบายว่ามนุษย์ใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงกาย จิตใจ และจิตวิญญาณของอัตลักษณ์ที่ลื่นไหลอย่างกลมกลืน (Henderson et al., 2004) ซึ่งในกรอบแนวคิดนี้ นันทนาการไม่เพียงตอบสนองความต้องการด้านความผ่อนคลาย หากยังทำหน้าที่เป็น symbolic space of practice ที่ตัวตนซึ่งเคยถูกผลักให้อยู่ชายขอบสามารถกลับเข้ามามีบทบาทในโครงสร้างสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ

ภายใต้พลวัตดังกล่าว ได้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “เกย์วัฒนธรรม (Gay Wattanatam)” ซึ่งแสดงออกผ่านกิจกรรมนันทนาการและการสำแดงจริต (mannerism) บนพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นและสื่อดิจิทัล ซึ่งการแสดงจริตในบริบทนี้มีได้เป็นเพียงพฤติกรรมผิวเผินหรือการล้อเลียนเพื่อความบันเทิง หากแต่เป็นปฏิบัติการเชิงสุนทรียะและเชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนความลื่นไหลของเพศ บทบาท และวัย ผ่านการแสดงออกที่ถูกทำให้เล่นได้ในพื้นที่ทางสังคม (เตชภณ ทองเต็ม และคำล่ำ มุสิกกา, 2568) ซึ่งการศึกษาด้านวัฒนธรรมและการสื่อสารที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่า การใช้สไตล์ อารมณ์ขัน และการแสดงออกเกิน

จริง เป็นกลไกการต่อรองอัตลักษณ์ที่ช่วยลดแรงเสียดทานทางสังคม และสร้างพื้นที่กลางของการอยู่ร่วมกันโดยไม่จำเป็นต้องเผชิญหน้าความขัดแย้งโดยตรง (Wood, 1998) สำหรับในบริบทไทย ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เช่น พิธีเรือมมะมั่วด งานนมัสการพระธาตุพนม และประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น ซึ่งกลุ่มเกย์วัฒนธรรมมักใช้การนุ่งผ้าโบราณ การพ้อนรำ (สุธิดา ตันเลิศ และคณะ, 2567) และจรรยา (elderly feminine mannerism) ซึ่งผู้เขียนสามารถให้คำนิยามนี้ได้ว่า “ปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์ที่บางกลุ่มเกย์วัฒนธรรมหยิบยืมท่วงท่า สุนทรียภาพ และบุคลิกภาพของผู้หญิงสูงวัยในบริบทท้องถิ่นมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงนันทนาการเพื่อจัดการความหมายทางสังคม โดยทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงสุนทรียะที่ช่วยลดแรงเสียดทานทางอุดมการณ์ผ่านความนอบน้อมและอารมณ์ขันอันเอื้อให้เกิดการต่อรองอัตลักษณ์อย่างนุ่มนวลภายในพื้นที่จารีตประเพณีและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยปฏิบัติการดังกล่าวช่วยแปรเปลี่ยนสถานะจากการเป็นผู้ถูกมองไปสู่การเป็นผู้สร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับระบบความเชื่อของชุมชน ทำให้ความสิ้นเปลืองของเพศและวัยได้รับการยอมรับในฐานะทรัพยากรทางสุนทรียะซึ่งเกื้อหนุนการดำรงอยู่ของกลุ่มความหลากหลายทางเพศภายในโครงสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีศักดิ์ศรี” (ดังภาพที่ 1) ขณะเดียวกันลานนันทนาการดิจิทัลบนแพลตฟอร์ม TikTok และ YouTube ได้ขยายพื้นที่การมองเห็นและการตีความเกย์วัฒนธรรมสู่สาธารณะในวงกว้าง ทำให้การแสดงจรรยาและสุนทรียภาพท้องถิ่นถูกผลิตซ้ำ เจริญ และต่อรองความหมายในบริบทสังคมร่วมสมัยอย่างต่อเนื่อง (กั้วพา พองแก้ว และยิ่งยอด มัญชุวิสิฐ, 2566)

ภาพที่ 1 การแสดงจรรยาของกลุ่มเกย์วัฒนธรรมในแพลตฟอร์ม Tik Tok
ที่มา: <https://www.tiktok.com>

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาด้านความหลากหลายทางเพศและนันทนาการจำนวนมาก แต่ยังปรากฏช่องว่างสำคัญในการอธิบายเกย์วัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการที่มีการแสดงจริตและสุนทรีย์ภาพเป็นแก่นกลางของประสบการณ์ โดยเฉพาะการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นกับสื่อดิจิทัลในฐานะกลไกการสร้างคามหมาย การยอมรับ และการอยู่ร่วมกันของความแตกต่างในสังคมไทยอย่างเป็นระบบ ดังนั้น บทความวิชาการนี้จึงมุ่ง 1) ทบทวนและวิเคราะห์แนวคิดเชิงนันทนาการที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางวัฒนธรรมในสังคมร่วมสมัย 2) วิเคราะห์ “เกย์วัฒนธรรม” ในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการที่ปรากฏผ่านการแสดงจริตในบริบททางวัฒนธรรมร่วมสมัย 3) อธิบายพลวัตของการตีความและการรับรู้ทางสังคมต่อเกย์วัฒนธรรมในบริบทที่หลากหลาย ทั้งในพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นและสื่อดิจิทัล และ 4) สังเคราะห์บทบาทของนันทนาการในฐานะกลไกทางสังคมที่เอื้อให้ความหลากหลายทางเพศสามารถดำรงอยู่และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเคารพความแตกต่าง โดยผู้เขียนคาดหวังว่าบทความนี้จะฐานองค์ความรู้ที่ช่วยขยายพรมแดนการศึกษาด้านนันทนาการเชิงวัฒนธรรม และนำไปสู่การออกแบบพื้นที่และกิจกรรมที่ตอบโจทย์การอยู่ร่วมกันในยุคแห่งความหลากหลายอย่างยั่งยืนในอนาคต

นันทนาการกับการแสดงออกทางวัฒนธรรม

ก่อนที่ผู้เขียนจะอภิปรายประเด็นเกย์วัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการ จำเป็นต้องสร้างความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับนันทนาการให้พ้นจากกรอบในอดีตที่มองนันทนาการเป็นเพียงกิจกรรมยามว่างหรือการผ่อนคลายทางกายภาพ เพราะกรอบดังกล่าวไม่เพียงพอสำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมร่วมสมัยที่มีความซับซ้อน โดยเฉพาะรูปแบบการแสดงออกเชิงสุนทรีย์และการประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่วัฒนธรรมต่าง ๆ ดังนั้น นันทนาการในที่นี้จึงถูกพิจารณาในฐานะพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการสร้างความหมาย การเจรจาคุณค่า และการจัดวางตัวตนของมนุษย์ในสังคมร่วมสมัย ดังนี้

1. นันทนาการในฐานะพื้นที่การแสดงออกและการสร้างความหมาย

การทำความเข้าใจนันทนาการในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมจำเป็นต้องก้าวข้ามนิยามเชิงกิจกรรมไปสู่การมองว่า นันทนาการ คือ พื้นที่ปฏิบัติการ (space of practice) ที่มนุษย์ใช้จัดการอารมณ์ ความรู้สึก และความสัมพันธ์ ผ่านกลไกของความสนุกและสุนทรีย์ภาพ นันทนาการจึงเป็นพื้นที่ที่เอื้อให้ปัจเจกเชื่อมโยงกับชุมชนและสังคมในรูปแบบที่ไม่

แข่งตัวตามบรรทัดฐานเชิงสถาบัน (Hunnicut, 1998; Jurenienė & Stonyte, 2015) ซึ่งในมิตินี้ นันทนาการมิได้ทำหน้าที่เพียงลดความตึงเครียด หากแต่เปิดพื้นที่ให้มนุษย์ได้เจรจา ระหว่างความปรารถนาภายในกับกรอบคุณค่าและความคาดหวังภายนอก กระบวนการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการจึงกลายเป็นกระบวนการประกอบสร้างตัวตนที่มีพลวัต โดยอาศัยคุณค่าที่รับรู้ (perceived value) ซึ่งผู้เข้าร่วมเป็นผู้ให้นิยามจากประสบการณ์ตรงของตนเอง (Young Jae & Park, 2021) กล่าวคือ เมื่อกิจกรรมนันทนาการถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารอัตลักษณ์ กิจกรรมเหล่านั้นจะค่อย ๆ แปรสภาพเป็นระบบสัญลักษณ์ที่บอกเล่าสถานะ ความเชื่อ และจุดยืนทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนอย่างมีนัยสำคัญ (Jurenienė & Stonyte, 2016)

2. การแสดงจรรยาบรรณในฐานปฏิบัติการนันทนาการ

เมื่อมองว่านันทนาการเป็นลานปฏิบัติการอัตลักษณ์ ความสิ้นเปลืองของเพศ บทบาท และช่วงวัยจึงไม่ใช่ความเบี่ยงเบน หากแต่เป็นผลลัพธ์ของปฏิบัติการทางสังคมที่เปิดโอกาสให้ ตัวตนถูกเล่นและจัดวางใหม่ได้อย่างยืดหยุ่น การแสดงจรรยาบรรณในบริบทนี้จึงมิใช่เพียงกิริยา ทำทางหรือการเลียนแบบ หากแต่เป็นการแสดงออกเชิงสุนทรียะที่ถูกทำให้เป็นกิจกรรม นันทนาการ ซึ่งสามารถเรียนรู้ เลือกใช้ และปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของปฏิสัมพันธ์ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ความสนุกและความงามช่วยลดแรงกดทับของบรรทัดฐานหลัก (Butler, 2004)

การเล่นบทบาทผ่านจรรยาบรรณทำหน้าที่เป็นกลไกในการสื่อสารอำนาจ ความใกล้ชิด และความเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยไม่จำเป็นต้องเผชิญหน้ากับโครงสร้างศีลธรรมอย่างตรงไปตรงมา (Egner & Maloney, 2016) นอกจากนี้ นันทนาการยังเปิดพื้นที่ให้เกิดการข้ามวัย ผ่านการล้อเลียนหรือการยืมบทบาทจากช่วงวัยอื่น ซึ่งช่วยรื้อถอนลำดับชั้นทางอายุที่ฝังอยู่ในชีวิตประจำวัน และทำให้สถานะทางสังคมกลายเป็นสิ่งที่ต่อรองและแปรเปลี่ยนได้อย่างต่อเนื่อง

เกย์วัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการ

เมื่อพิจารณาเกย์วัฒนธรรมผ่านกรอบนันทนาการ จะเห็นว่าปรากฏการณ์นี้มีได้เป็นเพียงการรวมกลุ่มของผู้มีความหลากหลายทางเพศ หากแต่เป็นปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรม ที่สะท้อนการต่อรองอำนาจเชิงสัญลักษณ์และการจัดการสุนทรียภาพอย่างมีชั้นเชิง

ดังนั้น เกย์วัฒนธรรมจึงควรถูกทำความเข้าใจในฐานะกระบวนการทางวัฒนธรรมมากกว่าการเป็นอัตลักษณ์ตายตัว ดังนี้

1. การจัดวางตัวตนผ่านกิจกรรมนันทนาการ

ในกรอบนี้ อัตลักษณ์ของเกย์วัฒนธรรมมิใช่สิ่งที่มีอยู่ก่อนโดยกำเนิด หากแต่ถูกสร้างและจัดวางอย่างต่อเนื่องผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการ กล่าวคือ กิจกรรมตั้งแต่การเตรียมงานประเพณี การฝึกซ้อมการแสดง ไปจนถึงการรวมกลุ่มสร้างสรรค์งานศิลปะ ล้วนทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทดลองบทบาทที่เปิดโอกาสให้สามารถสื่อสารตัวตนสู่สาธารณะได้อย่างมีกลยุทธ์ (Michael et al., 2023) ซึ่งภายใต้กระบวนการดังกล่าว ความหมายของพื้นที่ปลอดภัยมิได้หยุดอยู่ที่การคุ้มกันทางจิตใจ หากแต่ถูกยกระดับเป็นฐานอำนาจในการผลิตความหมายใหม่ของตัวตน (Anderson & Knee, 2022) ส่งผลให้เกย์วัฒนธรรมสามารถเคลื่อนสถานะจากการเป็นผู้ถูกมอง ไปสู่การเป็นผู้สร้างคุณค่าที่สังคมยอมรับได้อย่างมีศักดิ์ศรี (Du Gay et al., 2013)

2. ความลื่นไหลของเพศ บทบาท และวัย

จุดเด่นสำคัญของเกย์วัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการ คือความสามารถในการใช้การแสดงออกเพื่อสะท้อนความลื่นไหลของเพศ บทบาท และช่วงวัย โดยเฉพาะการใช้จริตเป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ในการคลายความตึงเครียดของกรอบเพศสภาพและลำดับชั้นทางสังคม การสำแดงเชิงสุนทรีย์ในลักษณะนี้ทำให้สถานะทางสังคมสามารถถูกเล่นได้ และต่อรองได้อย่างยืดหยุ่น โดยใช้ความสนุกเป็นกลไกกลางในการสร้างความยอมรับ (King et al., 2021) นอกจากนี้ ความลื่นไหลดังกล่าวยังปรากฏชัดในมิติของวัย ผ่านการหยิบยืมบทบาทและจรรยาบรรณมาใช้เป็นทรัพยากรเชิงสุนทรีย์ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งสะท้อนการสร้างอำนาจเชิงสัญลักษณ์ที่ทำให้การข้ามพรมแดนของเพศและวัยกลายเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในเชิงวัฒนธรรม (Swartz, 2022) กล่าวโดยสรุป นันทนาการในเกย์วัฒนธรรมจึงมิใช่เพียงพื้นที่ของความบันเทิง หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการจัดการความสัมพันธ์และการดำรงอยู่ของความแตกต่างในสังคมร่วมสมัยอย่างสมเกียรติ

พื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่น: การแสดงจริตและการตีความ

การสำแดงจริตของเกย์วัฒนธรรมมิได้เกิดขึ้นในสภาวะสุญญากาศ หากแต่ฝังรากและสร้างความหมายอยู่ภายในพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ของชุมชน โดยเฉพาะใน

บริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประกอบด้วยจารีต ประเพณี และกรอบคุณค่าที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ทำหน้าที่ทั้งในฐานะเวทีสำหรับการแสดงออก และในขณะเดียวกันก็เป็นกรอบกำกับที่คอยกำหนดขอบเขตของสิ่งที่สามารถสำแดงได้อย่างเหมาะสมหรือถูกต้อง คำถาม ซึ่งการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมในมิตินี้จึงจำเป็นต้องพิจารณานันทนาการในฐานะปฏิบัติการทางสังคมที่ต้องอาศัยการอ่านบริบท การเลือกใช้จารีต และการบริหารความหมายอย่างมีชั้นเชิง ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงมุ่งสำรวจบทบาทของพื้นที่ประเพณีและกิจกรรมชุมชนในฐานะพื้นที่นันทนาการ พร้อมทั้งวิเคราะห์พลวัตของการตีความทางสังคมที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจและทุนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. นันทนาการในบริบทประเพณีและกิจกรรมชุมชน

ในบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาได้ดำรงอยู่เพียงในฐานะการสืบทอดจารีต หากแต่ถูกทำให้เป็นพื้นที่นันทนาการที่เอื้อต่อการจัดวางตัวตนของเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่จริง เช่น พิธีเริ่มมะมั่วดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร (เดชภณ ทองเติม และคณะ, 2566) หรืองานนมัสการพระธาตุพนม สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มเยาวชนได้หยิบยืมพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มาสร้างความเป็นพื้นที่นันทนาการเชิงสุนทรีย์ผ่านปฏิบัติการนุ่งผ้าโบราณ การรำยรำ และการสำแดงจารีตที่สอดคล้องกับจารีตดั้งเดิม (กิ่งแก้ว ทิศตั้ง, 2559) ซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวมิได้เป็นการทำลายกรอบวัฒนธรรมโดยตรง หากแต่เป็นการแทรกตัวอย่างแยบยลเพื่อจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมและสร้างความชอบธรรมในการดำรงอยู่ภายในชุมชน

การมีส่วนร่วมในประเพณีแห่เทียนพรรษาหรือกิจกรรมชุมชนอื่น ๆ จึงมิใช่เพียงการพักผ่อนหย่อนใจ หากแต่เป็นพื้นที่นันทนาการที่เปิดให้เกิดสุนทรีย์วิภาษ (aesthetic dialectic) ระหว่างตัวตนของเยาวชนกับสายตาของผู้คนในพื้นที่ (เดชภณ ทองเติม และคณะ, 2568; พระครูใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล และคณะ, 2561; สุธิดา ตันเลิศ และคณะ, 2567) กล่าวคือ ความประณีตของการแสดงออกและการเลือกใช้จารีตอย่างเหมาะสมตามกาลเทศะทำหน้าที่เป็นใบเบิกทางเชิงสัญลักษณ์ที่ช่วยให้ความแตกต่างทางเพศสภาพถูกทำให้กลมกลืนไปกับความงามของประเพณี ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า นันทนาการในบริบทนี้มีได้เป็นเพียงพื้นที่ผ่อนคลาย หากแต่เป็นกลไกกลางที่ช่วยลดแรงเสียดทาน เปิดพื้นที่การยอมรับ และทำให้เยาวชนสามารถสร้างตัวตนที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรีภายในโครงสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างมั่นคง

2. พลวัตของการตีความทางสังคม: เก๋ เชย ตลก น่ารัก

หัวใจสำคัญของพื้นที่นั้นนันทนาการท้องถิ่นคือข้อเท็จจริงที่ว่า การแสดงจรรยาบรรณเดียวกันสามารถถูกตีความและให้คุณค่าแตกต่างกันไปตามบริบทและทุนทางวัฒนธรรมของผู้รับสาร การแสดงจรรยาบรรณหรือการนุ่งผ้าไทยในลักษณะที่มีการขยายความหมายเชิงสุนทรีย์ (exaggeration) อาจถูกมองว่า “เก๋” และสร้างสรรค์ในสายตาของคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มที่มีทุนทางสุนทรีย์ร่วมสมัย ขณะเดียวกันการแสดงออกในรูปแบบเดียวกันอาจถูกตีความว่า “ตลก” หรือ “เชย” ภายใต้กรอบการรับรู้ของกลุ่มที่ยึดถือบรรทัดฐานแบบจารีตนิยม (Bourdieu, 2019; สมถวิล เอี่ยมโก๋ และวิกรม บุญนุ่น, 2564) ซึ่งความแตกต่างในการตีความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมในการให้คุณค่าทางสังคม ซึ่งผูกโยงอยู่กับประสบการณ์ชีวิต ตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม และอำนาจในการนิยามความหมาย

ภายใต้พลวัตนี้ เกย์วัฒนธรรมจำเป็นต้องบริหารจัดการการแสดงจรรยาบรรณอย่างมีกลยุทธ์ โดยเลือกใช้ความ “น่ารัก” ความนอบน้อม หรืออารมณ์ขันแบบท้องถิ่น เป็นเครื่องมือในการสลายอคติและลดแรงปะทะเชิงสัญลักษณ์ (ศิลาศักดิ์ พระสุเมธ และคณะ, 2565) ซึ่งการที่จรรยาบรรณสามารถอ่านได้หลายความหมาย (polysemy) ทำให้นันทนาการกลายเป็นพื้นที่ต่อรองความหมายที่เปิดโอกาสให้ความหลากหลายทางเพศสามารถแทรกตัวและสร้างความหมายใหม่ได้โดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับคุณค่าเดิมของสังคมอย่างรุนแรง ดังนั้นสรุปได้ว่า การตีความทางสังคมในพื้นที่นั้นนันทนาการจึงมิใช่กระบวนการตายตัว หากแต่เป็นการเจรจาต่อรองอย่างต่อเนื่องที่ทำให้เกย์วัฒนธรรมสามารถดำรงอยู่ในพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลื่นไหล มีพลวัต และได้รับการยอมรับในระดับที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

สื่อดิจิทัลในฐานะพื้นที่นั้นนันทนาการร่วมสมัย

พลวัตของเทคโนโลยีอุบัติใหม่ในศตวรรษที่ 21 มิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร หากแต่ได้สถาปนาพื้นที่นั้นนันทนาการรูปแบบใหม่ที่ปราศจากข้อจำกัดทางกายภาพและพรมแดนทางจารีตแบบดั้งเดิม การเคลื่อนย้ายสุนทรีย์ภาพจากลานประเพณีและพื้นที่ชุมชนสู่ลานนันทนาการดิจิทัลสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวเชิงกลยุทธ์ของเกย์วัฒนธรรมในการแสวงหาพื้นที่แสดงออกที่มีความเป็นอิสระ เปิดกว้าง และเข้าถึงผู้คนได้ในระดับสากล ซึ่งสื่อดิจิทัลในบริบทนี้จึงมิได้เป็นเพียงพื้นที่รองรับการแสดงออก หากแต่กลายเป็นพื้นที่นั้นนันทนาการร่วมสมัยที่เอื้อให้เกิดการทดลองบทบาท การผลิตซ้ำความหมาย และการต่อรองอัตลักษณ์ภายใต้

เงื่อนไขใหม่ของสังคมเครือข่าย ดังนั้นหัวข้อนี้ผู้เขียนได้สรุปบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะพื้นที่นั้นนันทนาการ พร้อมทั้งสำรวจกลไกของอารมณ์ขันและการล้อเลียนในฐานะเครื่องมือเชิงสุนทรียะในการจัดการความหมายทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. การเคลื่อนย้ายการแสดงจรรยาจากพื้นที่จริงสู่พื้นที่ดิจิทัล

การขยายตัวของแพลตฟอร์มอย่าง Tiktok และ Youtube ได้กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เกย์วัฒนธรรมสามารถเคลื่อนย้ายการแสดงจรรยาและสุนทรียภาพท้องถิ่นเข้าสู่พื้นที่สาธารณะในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว ภายใต้บริบทนี้ สื่อดิจิทัลมีทำหน้าที่เพียงบันทึกหรือถ่ายทอดภาพเหตุการณ์ หากแต่เป็นลานนั้นนันทนาการที่มีคุณลักษณะเชิงเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการสำแดงอัตลักษณ์อย่างเฉพาะเจาะจง หรือที่เรียกว่า queered affordances ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สร้างสรรค์เนื้อหาสามารถออกแบบ ตัดต่อ และควบคุมภาพแทนของตนเองได้อย่างมีชั้นเชิง (Alcazaren & Labor, 2023; Duguay, 2023) ซึ่งปฏิบัติการนั้นนันทนาการในพื้นที่ดิจิทัลจึงมีลักษณะของการจงใจผลิตที่ประณีตกว่าในพื้นที่จริง ทำให้การแสดงจรรยาหรือการนุ่งผ้าโบราณถูกยกระดับจากการแสดงเฉพาะถิ่นไปสู่การเป็นนวัตกรรมเชิงสุนทรียะที่ร่วมสมัยและเข้าถึงผู้ชมในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2 การแสดงจรรยาของกลุ่มเกย์วัฒนธรรมบนพื้นที่ดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์ม Tik Tok

ที่มา: <https://www.tiktok.com>

การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวส่งผลให้เกย์วัฒนธรรมได้รับการมองเห็น (visibility) และถูกตีความใหม่จากผู้ชมที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน กล่าวคือ สื่อดิจิทัลได้ทำหน้าที่เป็นลานนัดพบการที่เชื่อมโยงผู้คนผ่านกลไกของอัลกอริทึม นำไปสู่การก่อรูปของชุมชนแห่งการตีความ (interpretive communities) ที่มีการแลกเปลี่ยนรสนิยมและให้คุณค่าต่อการแสดงจริตในระดับที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น (รัชชานนท์ ศรีเพ็ชย์ และคณะ, 2567) สรุปได้ว่าในมิตินี้ การแสดงจริตในพื้นที่ดิจิทัลจึงมิใช่เพียงการเลียนแบบพฤติกรรมดั้งเดิม หากแต่เป็นกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมที่ช่วยให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถปรับตัวและดำรงอยู่ได้อย่างมีพลวัตในสังคมร่วมสมัย (Jin, 2025)

2. อารมณ์ขัน การล้อเลียน และการตอรองความหมาย

กลไกสำคัญที่ทำให้นันทนาการดิจิทัลของเกย์วัฒนธรรมสามารถสื่อสารกับสังคมในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการใช้อารมณ์ขันและการล้อเลียนในฐานะเครื่องมือเชิงนันทนาการ อารมณ์ขันในบริบทนี้ทำหน้าที่เป็นกลไกทางสุนทรียะที่ช่วยลดแรงเสียดทานทางอุดมการณ์ และแปรเปลี่ยนประเด็นอัตลักษณ์ที่อาจถูกมองว่าเคร่งเครียดหรือประหลาดให้กลายเป็นประสบการณ์ร่วมที่เข้าถึงได้ง่ายและเป็นมิตร (Fiske, 1990) อีกทั้ง การล้อเลียนจริตหรือการหยิบบทบาทต่างเพศมานำเสนอผ่านสื่อดิจิทัลจึงมิใช่การลดทอนคุณค่าของวัฒนธรรม หากแต่เป็นการตอรองความหมายที่เปิดพื้นที่ให้สังคมได้เรียนรู้ความหลากหลายผ่านความสนุกสนาน โดยไม่จำเป็นต้องเผชิญหน้ากับความขัดแย้งเชิงคุณค่าโดยตรง (Shaw & Sender, 2016) ซึ่งปฏิบัติการเชิงนันทนาการดังกล่าวยังเอื้อให้เกิดการตีความตัวตนในลักษณะที่ลื่นไหลและไม่ตายตัว ผู้ชมสามารถมีส่วนร่วมในการให้ความหมาย แสดงความคิดเห็น หรือผลิตซ้ำการแสดงจริตผ่านกิจกรรมออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้การจัดการความหมายของเกย์วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นกระบวนการร่วมมากขึ้น (นฤพนธ์ ด่วงวิเศษ, 2567) สรุปได้ว่านันทนาการดิจิทัลจึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่ตอรองที่นุ่มนวลที่ความแตกต่างทางเพศสามารถแทรกตัวอยู่ในสำนึกของสังคมร่วมสมัยได้อย่างกลมกลืน ผ่านการสร้างประสบการณ์ร่วมที่ขับเคลื่อนด้วยความสุข สุนทรียะ และการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์

การสังเคราะห์องค์ความรู้และข้อเสนอเชิงสังคม

การวิเคราะห์เกย์วัฒนธรรมผ่านเลนส์นันทนาการตลอดทั้งบทความนี้แสดงให้เห็นว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้ดำรงอยู่เพียงเพื่อความบันเทิงหรือการพักผ่อนหย่อนใจตามนิยาม

ดั้งเดิม หากแต่เป็นปฏิบัติการเชิงโครงสร้างที่มนุษย์ใช้สุนทรียภาพเป็นเครื่องมือในการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของตัวตน และต่อรองความหมายของการอยู่ร่วมกันในสังคมร่วมสมัย อีกทั้งการสังเคราะห์องค์ความรู้จากพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นสู่ลำนันทนาการดิจิทัลทำให้เห็นบทบาทของนันทนาการในฐานะกลไกทางสังคมที่เอื้อให้ความหลากหลายสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่จำเป็นต้องถูกทำให้เหมือนกัน ดังนั้นในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงมุ่งประมวลบทเรียนจากภัยวัฒนธรรมและการจัดการความลื่นไหลทางเพศในบริบทอีสาน เพื่อนำเสนอกรอบคิดเชิงสังคมและเชิงนันทนาการศาสตร์ที่สามารถต่อยอดได้ในระยะยาว ดังนี้

1. ภัยวัฒนธรรมในฐานะบทเรียนของนันทนาการร่วมสมัย

บทเรียนสำคัญที่สังเคราะห์ได้จากภัยวัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการ คือ การทำให้นันทนาการก้าวพ้นบทบาทของกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลิน ไปสู่การเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่มนุษย์ใช้จัดการความหมายของตัวตนและความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างแยบยล กล่าวคือ นันทนาการทำหน้าที่เป็นพื้นที่สำหรับการสำแดงจิตและการทดลองบทบาทที่มีได้ผูกติดกับกรอบอัตลักษณ์แบบตายตัว หากแต่เปิดโอกาสให้เกิดการเคลื่อนไหว ลื่นไหล และต่อรองได้ตามบริบท โดยใช้ความสนุกและสุนทรียภาพเป็นกลไกกลางในการลดแรงเสียดทานทางสังคม (Henderson et al., 2004) ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่านันทนาการสามารถทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางของการอยู่ร่วมกันอย่างไม่ตายตัว ซึ่งความแตกต่างมิได้ถูกทำให้เป็นปัญหา หากแต่ถูกแปรสภาพเป็นทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมที่เอื้อให้เกิดการยอมรับและการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้น การแสดงจิตในภัยวัฒนธรรมจึงมิใช่เพียงการเล่นบทบาทเพื่อความบันเทิง หากแต่เป็นปฏิบัติการเชิงสังคมที่ใช้สุนทรียภาพเป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์อย่างนุ่มนวล โดยไม่จำเป็นต้องเผชิญหน้าหรือท้าทายบรรทัดฐานหลักของสังคมโดยตรง (Butler, 2004) โดยบทเรียนจากภัยวัฒนธรรมในมิตินี้สามารถยืนยันศักยภาพของนันทนาการในฐานะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สังคมสามารถดำรงอยู่กับความแตกต่างได้อย่างมีศักดิ์ศรี และเปิดพื้นที่ให้การอยู่ร่วมกันเกิดขึ้นผ่านประสบการณ์ที่มีความหมายร่วม มากกว่าการบังคับให้สอดคล้องกับนิยามอัตลักษณ์เพียงแบบเดียว

2. นันทนาการกับการจัดการความลื่นไหลทางเพศในสังคมไทย

ในบริบทของสังคมไทย นันทนาการมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกทางสังคมที่ช่วยให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกับความคลุมเครือและความไม่แน่นอนของอัตลักษณ์ทางเพศได้อย่างมีวุฒิภาวะมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อความลื่นไหลทางเพศยังคงถูกห่อหุ้มด้วยกรอบศีลธรรมและบรรทัดฐานแบบแข็งตัว นันทนาการทำหน้าที่เป็นพื้นที่ผ่อนคลายความตึงเครียดเชิงคุณค่า

ผ่านการเปลี่ยนจุดสนใจจากการตัดสินเพศสภาพเชิงชีววิทยาไปสู่การรับรู้บทบาทเชิงหน้าที่ความสามารถ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกัน กล่าวคือ ปฏิบัติการนั้นหนทางการที่เปิดพื้นที่ให้การแสดงจริตและสุนทรียภาพดำรงอยู่ในรูปของความสนุก ความงาม และความน่าชื่นชม ช่วยลดการตัดสินเชิงศีลธรรมแบบเหมารวม และเอื้อให้ความแตกต่างทางเพศถูกมองในฐานะทรัพยากรทางสังคมมากกว่าความเปราะบาง (กฤษ วีรกุล และคณะ, 2567; นัยนา ชาญประสิทธิ์ และพวงทอง อินใจ, 2566) อีกทั้ง กระบวนการดังกล่าวทำให้นันทนาการกลายเป็นพื้นที่ฝึกฝนการอยู่ร่วมกันในความสันติ ซึ่งสังคมไม่จำเป็นต้องเร่งปิดความหมายของตัวตน หากแต่เรียนรู้ที่จะอยู่กับความไม่แน่นอนอย่างอดทนและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น การยอมรับความหลากหลายทางเพศผ่านกิจกรรมนันทนาการจึงมิใช่เพียงการเปิดพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ หากแต่เป็นกระบวนการปรับโครงสร้างการรับรู้ของสังคมที่ค่อย ๆ คลายกรอบการตีตรา และเปิดทางให้การอยู่ร่วมกันเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องบังคับให้ความแตกต่างถูกจัดวางอยู่ภายใต้ नियามเดียว (พระภิกษุญาณ เอี่ยมสุวรรณ, 2567)

3. ข้อเสนอเชิงแนวคิดต่อสังคม ชุมชน และนันทนาการ

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเกย์วัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์นันทนาการที่ปรากฏทั้งในพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นและสื่อดิจิทัล ผู้เขียนขอเสนอข้อค้นพบเชิงแนวคิดและข้อเสนอเชิงสังเคราะห์ในสามระดับ ดังนี้

1) ข้อเสนอเชิงแนวคิดต่อสังคม

สังคมควรปรับกรอบการทำความเข้าใจความหลากหลายทางเพศจากการมุ่งนิยามตัวตนหรือสิทธิเชิงอัตลักษณ์ ไปสู่การพิจารณาบทบาทเชิงหน้าที่ของกิจกรรมนันทนาการที่บุคคลและกลุ่มคนใช้ในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีความหมาย กล่าวคือ การมองเกย์วัฒนธรรมผ่านเลนส์นันทนาการช่วยให้เห็นว่า “ความแตกต่างทางเพศสามารถถูกทำให้เป็นทรัพยากรทางสังคมผ่านความสนุก สุนทรียภาพ และการมีส่วนร่วม มากกว่าการเป็นประเด็นความขัดแย้งเชิงศีลธรรมหรือบรรทัดฐาน” สังคมจึงสามารถเรียนรู้ที่จะอยู่ด้วยความคลุมเครือและความไม่แน่นอนของอัตลักษณ์ได้อย่างยืดหยุ่น โดยไม่จำเป็นต้องตัดสินหรือจัดหมวดหมู่มนุษย์อย่างแข็งตัว

2) ข้อเสนอเชิงแนวคิดต่อชุมชนและพื้นที่วัฒนธรรม

ในระดับชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น และกิจกรรมประเพณีควรถูกมองเป็นพื้นที่นันทนาการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างความแตกต่าง มากกว่าการเป็นพื้นที่รักษาความ

บริสุทธิ์ของจารีตเพียงฝ่ายเดียว เกียรติวัฒนธรรมในบริบทนี้มีได้ทำหน้าที่ทำลายหรือทำลายวัฒนธรรม หากแต่ทำหน้าที่เป็น “ผู้จัดการสุนทรียภาพและความหมายทางวัฒนธรรมให้สามารถสื่อสารกับสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีชีวิตชีวา” เมื่อผนวกกับสื่อดิจิทัล ชุมชนสามารถขยายพื้นที่การตีความและการมีส่วนร่วมออกไปสู่ผู้คนต่างวัย ต่างประสบการณ์ และต่างทุนทางวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่ได้อย่างมีพลวัตและไม่ถูกทำให้หยุดนิ่ง

3) ข้อเสนอเชิงแนวคิดต่อนันทนาการศาสตร์

ในเชิงนันทนาการศาสตร์ บทความนี้เสนอให้ขยายกรอบการศึกษาจากการมุ่งเน้นการจัดการกิจกรรมหรือการใช้เวลาว่าง ไปสู่การทำความเข้าใจนันทนาการในฐานะกระบวนการจัดการความหมาย ความสัมพันธ์ และการต่อรองอัตลักษณ์ของมนุษย์ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกียรติวัฒนธรรมแสดงให้เห็นว่า “นันทนาการสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกทางสังคมที่ช่วยลดแรงเสียดทานทางวัฒนธรรม เปิดพื้นที่การทดลองบทบาท และเอื้อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างไม่ตายตัว” ดังนั้น การพัฒนานันทนาการศาสตร์ในทิศทางนี้จะทำให้ศาสตร์มีศักยภาพในการอธิบายปรากฏการณ์ร่วมสมัยได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และสามารถเป็นฐานองค์ความรู้สำคัญในการออกแบบพื้นที่และนโยบายที่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคมพหุลักษณะได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

สรุป

นันทนาการในสังคมร่วมสมัยมิได้เป็นเพียงกิจกรรมยามว่าง หากแต่เป็นพื้นที่ปฏิบัติการเชิงสัญลักษณ์ที่มนุษย์ใช้จัดการอารมณ์ ความสัมพันธ์ และความหมายของการดำรงอยู่ โดยเฉพาะในบริบทของเกียรติวัฒนธรรมซึ่งปรากฏภายในฐานะกระบวนการนันทนาการที่ขับเคลื่อนผ่านการสำแดงจิตอย่างมีพลวัต โดยการแสดงออกดังกล่าวมิได้ยึดติดกับเพศสภาพหรือช่วงวัยแบบตายตัว แต่เป็นการใช้สุนทรียภาพเชิงศิลป์ อารมณ์ขัน และการเล่นบทบาทเป็นกลไกในการประกอบสร้างและจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของตัวตนให้สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมที่ลื่นไหล ทั้งในพื้นที่ประเพณีท้องถิ่นและลานนันทนาการดิจิทัล ซึ่งพลวัตของการตีความที่แตกต่างกันระหว่างความเก๋ เชย ตลก หรือความน่ารัก สะท้อนให้เห็นว่านันทนาการคือพื้นที่ต่อรองความหมายที่นุ่มนวล ช่วยลดแรงเสียดทานจากการตีตราและบรรทัดฐานเชิงศีลธรรมที่แข็งตัว อีกทั้ง การเคลื่อนย้ายการแสดงจิตจากพื้นที่จารีตสู่สื่อดิจิทัลยังขยายขอบเขตการมองเห็นและเปิดพื้นที่กลางให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านประสบการณ์เชิงสุนทรียะ ดังนั้น

นันทนาการจึงทำหน้าที่เป็นกลไกทางสังคมที่ทรงพลังในการจัดการความคลุมเครือของ
อัตลักษณ์ เพื่อให้ความหลากหลายทางเพศสามารถดำรงอยู่และได้รับการยอมรับในฐานะ
ผู้สร้างสรรค์คุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งนำไปสู่การขยายพรมแดนของนันทนาการศาสตร์จาก
การบริหารกิจกรรมสู่การทำความเข้าใจและบริหารจัดการความหมายและความสัมพันธ์ของ
มนุษย์ในสังคมพลุ่กษณ์อย่างเคารพศักดิ์ศรีและความแตกต่างอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษ วิรุฒ สุภณิดา พวงผกา และยุภาพร ต๊ะรังษี. (2567). การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของบุคคล
ที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย: กรณีสิทธิในการสมรสและสิทธิในอัต
ลักษณ์ทางเพศ. *วารสารคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี*, 1(ฉบับพิเศษ), 96–154.
- กั้ววาท ฟองแก้ว และยิ่งยอด มัญชุวิสิฐ. (2566). การใช้ประโยชน์โซเชียลมีเดียแบบคอนเวอร์
เจนซ์ของร่างทรงและผู้ประกอบพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเกย์และหญิงข้ามเพศในช่วง
แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(1), 1–16.
- กั้วแก้ว ทิศตัง. (2559). ร่างทรงและพื้นที่ทางสังคมของคนข้ามเพศ. *วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 28(1), 87–108.
- เตชภณ ทองเต็ม พัทธ์ชัย มีดี และจิรนนท์ แก้วมา. (2566). เทยโบ: ความหลากหลายทางเพศ
กับการดำรงอยู่ของกิจกรรมเรียมมะมั่วดของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมรท่ามกลาง
สถานการณ์การระบาดของโควิด-19. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(5),
346–358.
- เตชภณ ทองเต็ม และคำล่า มุสิกกา. (2568). "เกย์วัฒนธรรม" กับการต่อรองอัตลักษณ์
ผ่านนันทนาการเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทยร่วมสมัย: กรณีศึกษาประเพณีแห่เทียน
พรรษา จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา*, 5(2), 1–15.
- นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ. (2567). การรื้อพรมแดนข้ามวัฒนธรรมของบาร์ตีเต้นรำเกย์และเทศกาล
สงกรานต์ในประเทศไทย. *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 14(2), 1–39.

นัยนา ขาประสิทธิ์ และพวงทอง อินใจ. (2566). ความเชื่อมั่นของเยาวชนที่มีต่อบทบาทหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ที่เป็นเพศทางเลือก (LGBTQ+). *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 7(9), 1–13.

พระครูใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล พระครูวุฒิชัยธรรมบัณฑิต พระศิวเดชน์ ญาณวโร ไชยสิทธิ์ อุดมโชค นามอ่อน และกวีพล ศรีหะมมงคล. (2561). บทบาทเยาวชนในประเพณีแห่เทียนพรรษา: บทสะท้อนช่องว่างของกระบวนการเรียนรู้และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(1), 77–90.

พระภิกษุญาณ เอี่ยมสุวรรณ (ปณฺญาทีโป). (2567). LGBTQ: บทบาททางศาสนาพุทธในสังคมไทย. *วารสารปัญญาลิขิต*, 3(2), 41–53.

รัชชานนท์ ศรีเพี้ยชัย อมรรัตน์ พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทุมพร หลอดโค. (2567). การสร้างตัวตนของกลุ่มเพศทางเลือกบนพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคมออนไลน์. *พัฒน์นวมรัง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 1(1), 123–138.

ศิลาศักดิ์ พระสุเมธ (บุญทอง) กุสุมา สุ่มมาตร และจิรวรรณ สิทธิศักดิ์. (2565). LGBTQ ความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์และวาทกรรมความสิ้นไหมติเพศในสังคมไทย. *Journal of Variety in Language and Literature*, 6(3), 119–135.

สมถวิล เอี่ยมโก และวิกรม บุญนุ่น. (2564). การตีตราและการกดทับ LGBTQ ในสังคมไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 12(1), 384–398.

สุธิดา ตันเลิศ สร้อยสุตา สุวรรณะ และเวทวงศ์ มาสงค์. (2567). จากเทียนเวียนหัวถึงประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษานานาชาติจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์*, 9(2), 2525–2535.

Alcazaren, H. K. G., & Labor, J. S. (2023). Queered affordances: Gender expressions of Filipino TikTok content creators. *Plaridel Journal of Communication, Media, and Society*.

Anderson, A. R., & Knee, E. (2022). Queer recreation. *Not playing around: Intersectional identities, media representation, and the power of sport*, 89.

- Bourdieu, P. (2019). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. In *Social Stratification, Class, Race, and Gender in Sociological Perspective, Second Edition* (pp. 499-525). Routledge.
- Butler, J. (2004). *Undoing gender*. routledge.
- Du Gay, P., Hall, S., Janes, L., Madsen, A. K., Mackay, H., & Negus, K. (2013). *Doing cultural studies: The story of the Sony Walkman*. Sage.
- Duguay, S. (2023). TikTok's queer potential: Identity, methods, movements. *Social Media+ Society*, 9(1), 20563051231157594.
- Egner, J., & Maloney, P. (2016). "It has no color, it has no gender, it's gender bending": Gender and sexuality fluidity and subversiveness in drag performance. *Journal of Homosexuality*, 63(7), 875-903.
- Fiske, J. (1990). 1 987. *Television Culture*. Londres. Methijen.
- Geertz, C. (1973). Chapter 1/Thick Description: Toward an interpretive theory of culture. *The interpretation of cultures: Selected essays*, 3-30.
- Henderson, K. A., Presley, J., & Bialeschki, M. D. (2004). Theory in recreation and leisure research: Reflections from the editors. *Leisure sciences*, 26(4), 411-425.
- Hunnicut, B. (1998). Leisure and play, still the basis of culture, recent developments in cultural anthropology and history.
- Jin, H. (2025). Towards Non-linear Cultural Production and systems of machinic agency: in the case of TikTok value generation. *arXiv preprint arXiv:2503.16137*.
- Jureniene, V., & Andre Stonyte, A. (2016). Recreational activities in cultural centres. *Transformations in Business & Economics*, 15(1/37), 244-253.
- Jureniene, V., & Stonyte, A. A. (2015). Recreational activities in cultural centres: A theoretical approach. *International Journal on Global Business Management & Research*, 4(1), 83-90.

- King, H., Crossley, S., & Smith, R. (2021). Responsibility, resilience and symbolic power. *The Sociological Review*, 69(5), 920–936.
- Michael, R. W., Joslin, J., & Kristen, A. R. (2023). Lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer students on campus: Fostering inclusion through research, policy, and practice. In *Transforming Understandings of Diversity in Higher Education* (pp. 57–80). Routledge.
- Shaw, A., & Sender, K. (2016). Queer technologies: Affordances, affect, ambivalence. *Critical Studies in Media Communication*, 33(1), 1-5.
- Swartz, D. L. (2022). *Symbolic power, politics, and intellectuals: The political sociology of Pierre Bourdieu*. University of Chicago Press.
- Wood, B. (1998). Stuart Hall's cultural studies and the problem of hegemony. *British Journal of Sociology*, 399-414.
- Young Jae, K., & Park, Y. J. (2021). The relationship between the perceived value and leisure benefits of cultural and artistic leisure participation: Application of hierarchical regression analysis. *Revista Argentina de Clínica Psicológica*, 30(2), 49.